

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János**; Berde **Aron**, Szabó **Sámuel**, Szentgyörgyi **József**, Vörös **Sándor**, felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos**.

Tartalom: Megfigyelések a gabonaüszög keletkezésének okairól. **Bod Károly**. — A takarmánytermesztés fokozásának hatása a gazdasági üzletre I. Erdélyi **Károly**. A tőgylob. **S-y**. — A lentermelés befolyása mezőgazdálkodásunk jövedelmezőségére. **Bene József**. — A cement-bortartókról. — Szer a szárazfa rothadása ellen. **K. L.** — A gipsz felhasználása az istállóban. **P. L.** — Minő bort isznak néha a bécsiék. — Üzleti hetiszemle. — Meghívás. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Megfigyelések a gabna-üszög keletkezésének okairól.*)

Mindenekelőtt azon kezdem, hogy az üszögöt nem tartom önálló külön növénynek, hanem tartom a hiányos táplálkozás által előidézett beteges állapot körterményének, vagy is a tenyész-szerveknek ama körtermények által okozott desorganizációjának és a tételt így állítom fel:

A hiányos táplálkozás, — a táplálkozási szervek bántalmi által megzavart életműködés — mindig különböző körterményeket idéznek elő, mely körtermények most a növénysszerveket, majd a magzatot a tenyészsejtjeit rombolják össze és azok helyett különböző rendellenes képződményeket hoznak létre. Ilyen rendellenes, abnormis képződménynek tartom én az üszögöt.

Én azt hiszem, hogy mikép a tölgyfalevél és rügy gubói a makkból képződött gubacs; mikép a vadrózsán, a füzön előjövő szakállas kinövések; mint a bükkfa levelén képződött kis hegyes kúpkepződmények és több effélék, milyeket ezerszámmal lehet találni, mikép ezek mondom nem önálló növények,

*) Előadta a szerző a múlt évi octoberhóban tartott déési kiállítás alkalmával.
Szerk.

hanem az anya — vagy ha úgy tetszik a gazdanövény — szervein okozott bántalmak miatt történt rendellenes képződmények, melyek mint olyanok tovább nem tenyésznek: szinte olyan az üszög is; kifejlik, ha az elvetett mag silány, beteges, ha a növények nincsenek kellőleg begyökerezve a földbe; kifejlik ha a tápanyag hiányos, rosz; kifejlik különösen és számtalan esetben a növények szerveinek bántalmazása által; kifejlének különböző kóros állapotok az időjárás, a légmérséklet nagymérvű ellentétes gyors változása által.

Az elvetett mag silánysága és beteges volta idézhet elő üszögösödést, mert tudvalevőleg az embrio első táplálékát a magvakból veszi; ha a tenyészanyag jól kifejlett, nemes: meg van vetve az alapja a jó és nemes ivadéknak; ha a mag silány: ritkán ad a természet rosz magvakból jó és nemes szaporaságot. Természetesen, hogy a jó magnak jó föld, az elfogadó anyáknak épség, jó táplálék kell, hogy a magvak tovább jól fejlődhessenek és ezekből önként következik, hogy a ki gabnája üszögösödését el akarja kerülni, első feltétel az; hogy jó kifejlett és minden kóros állapottól ment magvakat vessen és itt ajánlom, hogy a legnagyobb magvakat, melyek ném birnak többnyire kellő tömörséggel, épen úgy ne vesse, mint a silány aprókat, hanem vetőmagul válassza minden növényeinél a középnagyságu, a legsúlyosabb magvakat.

Azt mondtam, hogy ha a növények nincsenek kellőleg begyökerezve az is idézhet elő üszögösödést.

Bizonytal mindenki észlelte már azt, hogy ha fris, meg nem ülepedett, lágy, vizes szántásba vetett, akkor silány terméseket aratott, sokszor üszögöt is, mert az ilyen, mintegy vályoggá kevert föld nem fogadja be a gyökereket, nem ad kellő tápot a növénynek; a frisen felszántott, meg nem ülepedett földbe tett vetés azért nem jó, mert később a súlyosabb föld leülepszik, a magvak fennmaradnak és a gyökerezés nem tör-

ténik kellő mélységben. Az óvszer kész: soha se szántunk, soha se vessünk vizes, lágy földbe, különösen, ha az agyagos; hanem várjuk be a kellő kiszikkadást és soha se vessünk feljül fris meg nem ülepedett szántásba, hanem várjuk el, míg földünk jól megülepedik.

Menjünk tovább; azt mondtam, hogy ha a tápszerek hiányosak, rosszak: nem lesz jó termés és lesz üszög is. Ki ne látta volna, hogy kiélt vagy természeténél fogva sovány föld, vagy a mely megszenesedett, elpenészesedett trágyával lett trágyázza, bizony ritkán adott jó termést és elégszer sok üszögöt is. Az 1878-iki aratáskor nagyon igazoló példát láttam helységem határán, ezen állítás bizonyítására. Egy gazda éjszának dülő, rég letarolt erdőtől kiélt földet erősen megtrágyázott féltér penészes trágyával, egyszeri szántásba későn vetette be, bizva trágyája erejében. Az eredmény ritka, silány termés lett, melynek $\frac{2}{3}$ -da üszög és csak $\frac{1}{3}$ -da volt szem, a szalma is rozsdás, üszög stb. által annyira meg volt támadva, hogy nagyobbára földre rogyott.

Az orvosság az, hogy kiélt sovány földbe ne vesztegessünk magot és munkát, trágyánkat megszenesedni, elpenészesedni ne engedjük, mert az ilyen trágya, részben hatástalan, részben rosz tápot ad, melytől a növények megbetegsznek: silány termést és üszögöt adnak.

Ha mindazok, miket eddig mondtam, igen közönségesek, miket minden figyelmes gazda tud: szólok a következőkben az üszögösödésnek olyan tényezőiről, melyek eddig tudtomra alig voltak figyelemre méltatva, t. i. a növényiszervek sérülései, bántalmazásai által okozott üszögösödéssel és ezen bántalmazások közül különösen azokról, melyek a rovarvilág által okoztatnak, részben a növények levélzetén és száraikon, a tenyésztés szerveken, igen nagymértékben pedig a gyökérzetben.

Csak futólag említem meg a férgek közül a gilisztát, a drótférget, mely mindkettő a gabonanövény törzsébe furakodik és azt gyakran egészen megsemmisíti, máskor alkalmatlanná teszi a gabonát. Ezen állatka tapasztalásom szerint főleg a gabonaszárát támadja és különösen az árpában teszen kárt. A légy tojásait a növény fiatal korában a szár legfelső büttykébe teszi. A kikelt álcza berágja magát a növény kalászáig és ott a szaporodási szervekkel táplálkozik, felmegy a gyöngye kalász csücskéig, ott bebábozza magát és onnan július-augustushóban kirepül. Érdekes látni, hogy a mint ezen álczák a büttyköt átrágták, a gabonaszár nem fejlődik tovább, hanem a levélzet egymásra felhalmozódik és egy hasas levéltömeget képez, melyből kalász épen nem jö ki, vagy ha kijön, az sokszor üszög lesz. A gabonalegyeknek két fajára vagyok itt figyelemmel. Egyik zománczkék, káros, darázsalkatu testtel bír, a másik mocskos, sárga-fekete fonalokkal tarkázott, nagy fő, kiülő szemekkel, tüskeszerű szőrökkel fegyverezve. Az álcza vízfehér, südekorában olyannak néz ki, mint a harmat, de azért oly szijas testtel bír, hogy alig lehet éles körmökkel is elrombolni. Hogy ezen állatok az árpán kívül más gabonanemeken tesznek-e kárt, azt nem tudom, az árpán ezen rovarok által okozott károkat 5–10%-ra lehet becsülni.

Az egyenes röpüek közül a sáskafélék tesznek a gazdának sok kárt. Ezeknek aprófajai ezereként röpkednek szántóföldjeinken, de kicsinyek lévén, alig méltatjuk figyelemre. Ezen állatkák, midőn megjelennek, szárnyatlanok, a levelek erei mellé tapadnak, igen falánk, később megvedlenek szárnydurványokat kapnak, melyek később szárnyakká nőnek, midőn azután sebesen röpkednek odább.

Ezen állatkák a levél és levélinak sejtjeit támadják meg, nyomokba jár a rothadás, a rothadt részeket gombafonalak szövik át, mit követ sokszor, mint 1878-ban is, a levélzet teljes elhalása.

Tudják gazdatársaim, hogy juniushóban a silány vereslő kaszálók füvein bizonyos tajtékképződményeket lehet látni. Ha ezen tajtéket szétbontja az ember, több vagy kevésbé fejlett sáskaféle állatot talál benne, mely ezen tajtékből alakulson meg keresztül. Ha össze vetjük az ilyen tajtékos füvek elmaradását veres rozsdás, üszögös színét, valjon nem reá jövünk-e mindjárt, hogy ezen beteges állapotot azon tajtékgaboczáknak a gyökereken elődött álczái idézteti elő, melyek most a föld felszínére jöve, habburokba öltöztek, hogy onnan az új világra kirepüljenek.

Most leszállok a férröpüek rendjében a levelészek azon fajára, mely a gyökereken élők, melyeket épen azért gyökérszeknek vagy gyökértetveknek lehet joggal elnevezni.

Én ezen állatkákra ezelőtt néhány évvel úgy bukkantam reá, hogy több üszögös gabonaszálát felhuzva és végig vizsgálva azt tapasztaltam, hogy a legtöbb üszögös kalásznak a gyökérzete van megrongálva. Midőn így vizsgálódnám, bizonyos mooskos fejr pontot vettem észre, melyet midőn egyszerű nagyítóval szemügyre vettem, reátaláltam ezen gyökértetvekre. Több ilyen, tetvekkal rakott üszögös kalászt küldöttem akkoriban Dr. Szaniszló tanár úrnak, ki igen erősen volt érdekelve ezen gyökérszek által. Az én megfigyeléseim, eddig abban határosodnak, hogy az üszögös gabonaszálaknak gyökerein látszik a legnagyobb rombolás és én a gyökértetveket annyiszor találtam az üszögös kalászkok gyökerein, hogy ennek nyomán a legnagyobb valószínűséggel kimondom azt: hogy az üszögösödésnek igen jelentékeny tényezője a gyökértetvek által a növények táplálkozási szerveiben eszközölt bántalmak.

Ezen bántalmak miatt megakadályoztatik a növények rendes táplálkozása, minek folytán rendellenes képződmények hozatnak létre. Azután rothadásnak indulnak a bántalmazott növényrészek, a rothadásnak indul részekben és a romboló állatok ürülékeiben azután mint kész talajban per generatió nem aequivocam, vagy ha úgy tetszik csirmagvak (spórák) által elszaporodnak a gombák különböző fajai, melyek azután szinte befolyanak a növények teljes desorganizációjára.

A fentebb említett gyökértetvek különböző színökben jelennek meg, legtöbbször olyan halványárgák, mint a gyökerek, sokszor hamuszínűek, néha üszögárgák, többnyire szárnyatlanok, némelyek szárnyasok. Hogy a szárnyatlanok a szaporításban minő szerepet viselnek, nem tudom, de hogy a szár-

nyasok elevent szülnek, arról egy rokon fajnál volt alkalman személyesen meggyőződni.

Ezen levelészeket azonban már nem a gyökerekről szedtem össze, hanem buza- és rozslevelekről, ezelőtt három évvel egy szép novemberi napon. Ekkor 10 szárnyas anyát és 19 fiút egy üvegbe zártam néhány buzalevéllel, hol 4—5 napig éltek és ez alatt az ivadék 70-re szaporodott, mennyit fiaztak a bezárás előtt és mennyit fiaztak volna, ha fogságba téve táplálékuktól meg nem fosztatnak, meghatározni nem tudom. Ezen levelészeket ősszel, midőn a gabnalevelek hegyeit száradni, a leveleket sáppadni látjuk, bőséggel megtalálhatjuk vetéseinken. Ezen levelészek annyiban különböznek az előbbi gyökértetvektől, hogy valamivel nagyobbak, hosszú szilaj szarvakkal bírnak, farukon kétfelől két keményszerű hengerded kinövés van, melyek valószínűleg légző csövek, — színük zöld. Valjon ezen levelészek nem épen a már ismertetett gyökerészek átalakult példányai, azt meghatározni nem tudom, az a jövő vizsgálódásnak lesz tárgya.

Mikép védjük magunkat vagy is vetéseinket ezen gyökértetvektől: az az érdekes kérdés. A természet e tekintetben sokszor kárára, sokszor segítségére dolgozik az embernek, hozván oly időjárást, mely az ártalmas állatok elszaporodását elősegíti, vagy ha elszaporodtak, megsemmisíti. Az állatok közül ezen tetvek irtásánál nagy szolgálatot tesznek a földi pókok. Milyenek ezek, megláthatják az érdeklődők, ha szép verőfényes napon mezeikre kimennek és nem restellik egy kissé a földre hajolni.

Ezernyi mennyiségben vadásznak a levelészek szárnyas példányaira, az apró sáskafajokra, felaggatják hálójukat egyik göröngyről, egyik fűszálról a másikra és a mezőt fátyol-takarróval vonják be, tört vetnek mindenfelé a röpkedő rovarvilágnak. Valjon észlelték-e gazdatársaim azon kapcsolatot, mely van jó aratás és szép vető idő között és tudják-e sokan, hogy midőn a nap sugaraival együtt rezgő pókszövetek közé vetnek, azért is lesz jobb aratás, mert a földi pókok millió számra pusztítják azon apró rovarokat, melyek mind a mezei gazda vetésein élődnek.

A jó mag, a jó mivélés, a gazdag föld: az egyedüli védszer minden az időjárás által okozott hátrányok legyőzésére.

Ennyit az üszögösödés keletkezésének okairól. Kellene, hogy most szóljak azon szerekről és azon eljárások méltatásáról, melyeket az üszögösödés ellen többem alkalmaznak. Ilyen szerek a kék- a zöld galicz oldattal, mésszel, sósvizzel való páczolás, forró vízzel leöntés és azután hamuvali behintés stb. Igazán megvallom, én egyiket sem alkalmaztam soha, de azért nem volt okom a mulasztásokért magamnak szemrehányásokat tenni. Alkalmaztam a páczolások helyett az itt jelzett eljárásokat. Azonban épen nem akarom az üszög ellen alkalmazott szerek hatását tagadni, csak azt sajnálom, hogy azon szerek hatásáról csupán annyit mondanak, hogy azok megsemmisítik az üszöggomba csirsejtjeit. Ezen hatásnak azonban sem élet- sem vegytani okait nem fejtik ki; úgy, hogy a milyen joggal az alkalmazott szerek hatása adva van, olyan joggal én is elmondhatom, hogy azon alkalmazott, részben

mérges, részben csipős maró szerek a gyökértetvek által okozott üszögösödés ellen is óvszerek lehetnek, a mennyiben az elvetett mag héjára ragadva, a föbnyire úgy is nagyon érzékeny állatkákat a gyökerek rombolásától visszatartják.

Bod Károly.

A takarmánytermesztés fokozásának hatása a gazdasági üzletre.

I.

(Ajánlva a gazdasággal foglalkozó falusi néptanító uraknak; azonban más is tanulhat belőle.)

Tapasztalás szerint egy észszerű, biztos és jövedelmező gazdasági üzletnek alapja a takarmánytermesztés. A nélkül a gazdának nem terem takarmánya, takarmány nélkül pedig nem lehet marhát tartani. A ki marhát nem tarthat, annak nem lesz trágyája és így földjeit nem javíthatja. A trágyázatlan föld silány és csekély termést ad, mellyel arányban leend a jövedelem is. E kevés szóban el van áruva a gazdasági üzlet értelmes és jövedelmes vezetésének egész titka s bizonyára senki-nek sem leend oka megbánni, ha gazdaságát a szerint rendezi be és intézi. Épen azért a legjobb tanács, a mit fiatal, kezdő gazdáknak adhatunk, ez:

„Termessz sok és jó takarmányt!”

Ha az alap nem jó, akkor az épület előbb-utóbb romba dül és a reáfordított költség, fáradság kárba vész. Ugyan ez történik szük, takarmányszegény esztendőkből a gazdasági üzlettel is, vagy csak igen terhes pénzáldozatokkal lehet azt fenn tartani; a mi pedig egy szegény falusi tanítónak nem igen szokott módjában állani. A takarmányban szükölködő gazdaság hasonló az oly háztartáshoz, melyből a kenyér hiányzik. Ez okból oly gazdaságok, melyek nincsenek a takarmánytermesztésre alapítva rendszerint keveset érnek és fiatal falusi tanítóknak, mint kezdő gazdáknak, utánzásra legkevésbé ajánlhatók.

Takarmánytermesztés alatt e cikkben főleg a különféle takarmányfüvek, vörös here, luczerna, baltaczim stb. termesztését akarjuk értetni; mert csak igen kevés tanító van azon szerencsés helyzetben és rétekekkel úgy ellátva, hogy azokról elegendő és jó természetes takarmányt nyervén, az említett mesterséges takarmányfüveket marhái táplálásánál nélkülözhetné. Azért ezen cikkben a természetes rétektől egészen eltekintve, csupán csak egyéb takarmánynövények termesztéséről fogunk megemlékezni.

A kiterjedtebb takarmánytermesztés előnyei tehát sokoldalúak, mint már említve volt és különösen a gazdasággal foglalkozó falusi tanítóra nézve bir az rendkívül nagy jelentőséggel és fontossággal. Még a legfelületesebb vizsgálódás mellett is szembe ölik, hogy szántóföldünkben minél többet fordítunk takarmánytermesztésre, annál csekélyebbek leendnek a kiadások földünknek a gabonatermesztésre fönhagyott másik részére és e körülmény, főleg a mostani drága napszám mellett, szintén figyelembe veendő — különösen a tanító által, ki

a szántást, vetést, trágyázást stb. többnyire idegen kéz által kénytelen végeztetni. A takarmánynövények termesztése ellenben nagyon csekély költséggel jár és az ahhoz megkívántató kevés kézimunkát a tanító övével is igen könnyen elvégezheti a nélkül, hogy az által tekintélye vagy állása-méltósága csorbát szenvedne. Majdnem azt lehet mondani, hogy a lóhere, luczerna és baltaczim termesztése alig kerül többbe, mint a természetes rétek gondozása és megmunkálása; mert a talaj az említett növények tenyészideje alatt semmiféle megművelést sem igényel, sőt még az elvetett mag elboronálása sem mulhatlanul szükséges. Más növényvel elvetve, pl. zabbal, árpával, említett takarmányfüvek vidáman növekednek és diszlenek, a nélkül, hogy védnövényük hozamát csökkentenék és a megmunkálási költségek ily esetben is nem az ő, hanem védnövényük rovására esnek.

De még egy másik, nem kevésbé fontos ok is harcol a mellett, hogy a falusi tanító a költséges gabonatermesztést korlátozni és az olcsó takarmánytermesztést kiterjeszteni törekedjék kis gazdaságában. A legtöbb falusi, főleg felekezeti tanító ugyanis járandóságai egy részét kész terményekben, gabonafélékben kapja a lakosságtól és miután az rendszeren nemcsak elég, hanem sok is arra, hogy belőle családja kenyér-szükséglete fedeztessék: nem kénytelen kenyérnek való gabonát termeszteni. Mire való volna tehát ily esetben kiterjeszteni a sok munkával és kiadással járó gabonatermesztést és megszorítani a csekély igényű és a gazda erszényét alig megtámadó takarmányfüvek termését? Nem látja-e be kiki, hogy ez helytelen eljárás lenne?

E czikk írója ismer egy tanítót, a ki ily körülmények között semmi gabonát sem termeszti, hanem egész tanítói föld-illetményét takarmány-termesztésre használja és az így nyert összes takarmánykészletet marhatartásra fordítja. Ekként tej, túró, vaj és élő marhában sokkal több pénzt bevesz évenként, mint a mennyit neki a gabonatermesztés biztosítana. Egy másik évenként már a lábán el szokta adni lóherése- és luczernásának termésfeleslegét és abból szintén nem megvetendő jövedelmet nyer.

A takarmánytermesztés előnyös voltát bizonyítja még az is, hogy az említett takarmányfüvekkel bevetett talajt nem szükséges megtrágyázni.

Az így megtakarított trágyával azután a többi földek annál jobban és dúsabban megtrágyázhatók; minék következtében azokon több gabona fog teremni, mint a mennyi takarmánytermesztés hiányában gyenge trágyázás mellett az összes földön termelt volna. De a földnek, melyben takarmány termesztenek, nemcsak szüksége nincs trágyára, hanem még gyarapodik is tápanyagokban. Tudjuk ugyanis, hogy a hereneműek a talajt gazdagítják. Hogy ez valóban úgy van azt a tudomány és tapasztalat már eléggé bebizonyították; különben is az igen könnyen kimagyarázható. Gondoljuk meg ugyanis, hogy említett növényekről mily roppant sok levélke le hull, melyek a talajban elkorhadnak és ott trágyául szolgálnak. Fontoljuk meg, hogy a hereneműek a talajnak leginkább azon anyagai-ból táplálkoznak, melyek a kalászos növények által alig, vagy

csak igen csekély mértékben vétetnek igénybe; így tehát azon anyagok a talajban vissza maradnak és abban fölhalmozódnak. Tekintsük továbbá, hogy a nevezett növények igen elágazó és mélyre ható gyökereik által a talajt porhanyítják és egyuttal sűrű növésük miatt azt be is árnyékolván az illékony tápanyagok kipárolgását megakadályozzák és a gyomot elnyomják. Végül vegyük fontolóra, hogy a takarmányfüvek dús levélzetük segítségével a levegőből sok tápanyagot felvesznek és hogy a gyökerek a föld feltöretése alkalmával trágyául a talajban visszamaradnak: akkor világosan fog előttünk állani, hogy takarmányfüvek termesztése által a talaj tápanyag gazdagsága jelentékenyen gyarapodik. Nem szenved tehát semmi kétséget, hogy az említett növények termesztése a gazdának felette nagy előnyöket biztosít. Egy tábla lóhere, luczerna vagy baltaczim által két tábla föld trágyáztatik meg; ugyanis a takarmánynövény megtrágyazza először saját tábláját a fentebb előadott okok miatt és módon; másodszer megtrágyáztatik azon tábla, mely a termesztett takarmány megettetése folytán létrejött trágyát nyeri.

Erdélyi Károly.

A tőgylob.

A tőgynek gyuladása, lobja a háziállatoknál rendszeren ellés után szokott előjönni, mikor ezen fűrtös mirigyekből álló szerv is, a szervezet által nagyobb mennyiségben oda vezetett véráram által tédelenségéből mintegy felébresztve, a szervezet háztartásában reá háramló munkát: a tej elválasztást megkezdi.

Azon állatoknál azonban, melyeknél a tőgy ezen munkásságát mesterséges úton, — mint a bő táplálás és fejés általi folytonos ingerlés által, — tejtermelés céljából hosszabban fentartjuk, a tőgylob bármikor is felléphet.

A tőgylobnak okai lehetnek: a meghülés, midőn pl. a felhevült állatok vízbe hajtatnak; továbbá erömüvi sértések, mint ütés, sebzés, goromba fejés stb. és a legveszélyesebb tőgylobot okozhatja az: ha a meggyült tej a tőgyben marad és ott megromlik.

A lobot előidéző ok különfelesége szerint, a beállott betegség nagysága is különböző lesz. Így kisebb sértés következtében a lob csak felület es lesz, a mennyiben a tőgynek csak külső részei szenvednek. Nagyobb káros hatások következtében a tőgy állományára is kiterjed a lob és ekkor azt állományszerű tőgylobnak nevezzük.

A tőgylobnak e két alakját azért szükséges megkülönböztetnünk, mert a gyógykezelés is a két alak szerint különböző. A megkülönböztetés némi figyelem mellett nem is nehéz. Ugyanis a felületes tőgylobnál a bőr egyenlően dagadt és a daganat néha a hasra is áttérjed, tappintásnál aránylag kevés fájdalommal és meleg s fehér bőrű állatoknál élénk piros színű. A tej-elválasztás rendes és az általános állapot kielégítő.

Az állományos tőgylobnál a daganat egyetlen tapintatu, kemény, többé-kevésbé meleg és nagyon fájdalmas. Néha a daganat a has aljáig terjed. A csecsbimbó — vagy ha a lob az egész tőgyre terjed: a csecsbimbók feszesek, ruganyosak

és dagadtak s néha véres tej szivárog ki belőlük. Az állományos tőgylobnál láz is van jelen.

A felületes tőgylob orvoslása igen egyszerű. A tisztára mosott tőgyet zsirral vagy olajjal néhányszor bekenjük és a lob tünetei pár nap múlva elenyésznek.

Az állományos tőgylobnál azonban nagy figyelmet kell a gyógykezelésre fordítani, mert a lobos részekben könnyen megkeményedések maradnak vissza, miáltal a tej-elválasztás szenvedni fog. A lob első időszakában (2—3 napig) annak mérséklésére hideg borogatások alkalmazandók. Ezenkívül a meggyült tejet igyekeznünk kell kifejni, mit ha az állatok nem engednének, erővel is meg kell tenni.

A betegség első időszakában a láz csökkenésére czél-szerű az állatoknak belsőleg hashajtókat adni.

Ha a főntebbi láz és lobellenes eljárásunk folytán 3—4 nap múlva a tünetek engedtek, akkor a még hátra maradt daganatot és keményedéseket, szénamurva-párák és lágyító kenőcsök alkalmazásával kezeljük (pl. zilizir, r. Higanyir 1 r. vagy pedig később Szalamiaszesz, 1 r. Camphor, 1 r. Faolaj 2 r.)

Azon esekben azonban, ha a tünetek nem engednek, attól lehet tartani, hogy a lob gennyedésbe vagy üszögbe megy át. Ez esetben tehát czélszerű lesz állatorvoshoz folyamodni addig, míg ezen veszélyes változások nem állanak be, mivel ekkor a gyógykezelés sokkal complicáltabb lesz, mintsem azt a nem szakértő is sikerrel végezhetné.

S+y.

A lentermelés befolyása mezőgazdálkodásunk jövedelmezőségére.

Azon ijesztő hírek olvasására, miszerint az amerikai gabonatermelés lenyomta a világiaczkokon az európai gabona árát és így a gazdáknak tönkre kell jutniok, időszerűnek tartom a háromszéki lentermés jövedelmezőségét pár sorban bemutatni, hogy az arra alkalmas nedves égalyu és vízjárta földdarabokkal bíró gazdák tájékozhasssák magukat.

Ugyanis Háromszék egyik nagy birtokosa a lentermelés ügyének gyakorlati elmozdítása czéljából mintegy 2½ hold területet vetett be mult május hóban lenmaggal. A magot a háziiparegylet rigai legmagjából vásárolta. Fekvése a lenföldnek sík tér a Feketeügy folyó mellett, nyár folytán a földet négyszer öntötte el az árviz. A mellette levő lóhert egészen leiszapolta az ár, tehát semmi jövedelmet sem adott, míg a lent négy szekérrel szállították be beváltás végett a háziiparegylet-hez Sepsi-Szentgyörgyre. Látszik tehát, hogy az árviz nem foghatott ki a lenen, mivel leveletlen szálai között csendesen lefolydogált és a tulságos nedvesség a növény természeténél fogva nem árthatott.

Lássuk, hogy milyen volt a len? Magossága részben egy metert, részben ¾ metert tett. A szálak finomságait a jó vastag falusi czérnához hasonlíthatom. Ilyen azon termény, mely lemérve 32 metermázsát nyomott. Metermázsájáért kapott a birtokos 5 ft 50 krt és így az egészért 176 forintot.

Már most tegyük egy kis számítást.

Lenért kapott a birtokos 176 forintot.

A len magja fedezi az elvetett magkiadást.

Gyomlálások, nyüvésért kiadott 50 forintot.

Marad neki 126 forint egy 2½ holdas területről, holdanként esik tehát 50 forint 40 kr.

Hol van az a gabonatermény, mely ezzel versenyezhet? Ha még tekintetbe vesszük, hogy 3½ hó alatt adja a föld ez ipari terményt, míg az értékesebb gabonafélék értékesítésükig csaknem két évet vesznek igénybe, a lennek jelentősége a gazdaság jövedelmezésében annál inkább kitünik.

Bizony jó lenne nem sirni, jajgatni a mezőgazdasági nyomor ellen, hanem jól felfogva érdekeinket, a gabonatermesztés mellé az arra alkalmas földeinkbe a lentermelést is felvenni. Segítnénk általa magunk és a szövészeti iparon, mert olcsó és finom anyaggal látván el azt, sok kéznek adna munkát és ezzel életmódot.

Három éve, hogy a lentermelés ügyének a háziiparegylet élére állott és a termelőknek valódi rigai magot oszt ki. A kísérlet minden évben kitiünően sikerült annyira, hogy a mult években Péterffy József ministeri biztos el volt ragadtatva kitiünő lentermésünk által, melyet ugy nagyság, mint finomságra nézve a hollandi és csehországinál is többre becsült. Hátha még az 1878 évi termést látná, valjon mit mondana reá?

Előre hát a lentermeléssel, de csak okszerűen és hogy ehhez csekély tehetségünkhez képest mi is járuljunk, időről-időre a lentermelésről általában és annak egyes munkáiról részletesen fogunk szólni.

Bene József.

A cement-bortartókról

érdekes előadást tartott jan. 20-án Molnár István, a budai vinczellér-képezde igazgatója, az orsz. gazdasági egyesület borászati szakosztályában. Az egyesület ugyanis értesülvén arról, hogy Luczenbacher Pál szobbi pinczejében cement-bortartókat építtetett: azok megvizsgálására Korizmic László vezetése alatt még a mult évben bizottságot küldött ki és az ez által aug. hóban végrehajtott szakértői meg szemlélés eredménye képezte a jan. 20-iki előadás tárgyát, melynek alapján érdekesnek tartjuk ezen cement-bortartók szerkezetét, berendezését és készítmódját a következőkben megismertetni. A pinczében három cement hordó van, egy kisebb, mely 1874-ben készült — s két nagyobb, a melyek 1878-ban épültek. A kisebbnek az ürtartalma 250, a két nagyobbé pedig 500 akó. A mellső és közép válaszfal vastagsága 33 cm., a többi falaké pedig — mivel a pinczefalak mellett vannak — csak 15 cm. A két nagyobb tartó a pincze egyik sarkában van elhelyezve, minek következtében a pincze veséi mintegy támaszul szolgálnak a tartók oldalfalainak. Tetejük és a pincze boltozata közt akkora üres tér van, hogy ott guggolva járkalni s a töltőgetést és egyéb kezelési munkákat kényelmesen lehet végezni. A tartók legmagasabb pontjain — épen ugy, mint a fahordóknál — akkora lyukak vannak, — melyeket Luczenbacher nagyobb ventilációval látott el, — hogy a bor szénsavtartalma a hordóhól eltávozhassék. Czélszerű berendezésnek mondható még az, hogy a pinczének épen azon része felett van a préház, a hol

alól a cement hordók állanak és a pinczeboltozatban levő lyukakon, cső segítségével, a bor a sajtóházból közvetlen a tartóba bocsátható le. A tartó homlokzatának alján egy-egy erős 35 cm. vastagságu tölgyfaajtó van alkalmazva, melyek szorosan nyomódnak a tartó széléin alkalmazott párkányzathoz. Az ajtók zárókészüléke egészen hasonló a fahordók ajtózárához. Az ajtókon két lyuk van; a felső a színbor, az alsó az aljbor és a seprő lebocsátására. A tartó feneké belülről kifelé kissé lejtős, hogy a kiürítés tökéletesen eszközölthetessék.

A mi a falak anyagát illeti, a falat magát válogatott pengő téglá, a mázát pedig portland-cement képezi. A cement vastagsága mindenütt legalább 3 cmnyi. Midőn a tartó elkészült, igen fontos dolog a cement kiedzése, miáltal az üvegszerű keménységet nyer; ez okból a tartót naponként 3—4-szer vízzel meglocsolják s végül egészen megtöltik, hogy a cement elveszítse mézszagát és az oldható mézszókat kimarja. A kiedzés legtöbb esetben 4—5 hetet vesz igénybe. Csakis a kiedzés után tölthető meg a tartó borral. Igen czélszerű, a tartót először savanykás borral tölteni meg és egyáltalában közönségesebb fajttal; mert első ízben a cement szabad mézszélege és carbonatja vegyülhet a bor felesleges savával és azt kissé szelidíti. Az első megtöltés alkalmával a tartó belseje borköréteggel vonódik be, mely czélra mindig alkalmasabbak az új borok.

A mi a költséget illeti, melybe a tartók kerülnek, felelítjük, hogy a kisebbnek akója 1 frtba, a nagyobbaké pedig 75 krba került. Igen természetes, hogy kisebb tartók aránylag többbe kerülnek, mint a nagyobbak.

Ezen adatokból látható, hogy a cementtartók csak félannyiba kerülnek, mint a megfelelő nagyságu tölgyfa boroshordók és ha még hozzá vesszük, hogy az ily tartók örök időkre valók és hogy javítást nem igényelnek, — belátható, hogy nagyobb bortermelőkre nézve a cement hordó megbecsülhetlen találmány. Hátrányai is vannak ugyan, hogy t. i. hidegebb időben nem használható és az új borokat nem érleli, de a vele járó előnyök sokkal nagyobbak. —

Szer a szárazfa rothadása ellen.

Egy külföldi szaklapban erről a következők vannak feljegyezve: Körülbelül 4 évvel ezelőtt kísérletet akartam tenni a végett, hogy a földi bolhákat és fénybogarat (Glanzkäfer) elűzzem és e czélra kőszénkátrányt hamuval összekegyittem, hogy azt a növényekre ráhintsem. Épen midőn a kátrányt a hamura öntöttem, elszólitottak és csak később, kis idő múlva térhettem vissza munkámhoz s itt a kátrány helyett valami faszén-nemű anyagot találtam a hamuban, melynek majd semmi szagját sem éreztem, annyira elvesztette a kátrány erős szagját. Csudálkozásomban többször megtettem e kísérletet, mely mindig hasonló eredményt mutatott. Ugyanazon esztendőben házam egyik szobáját kellett megpadoztatnom, mely alkalommal a szénnel kevert kátrányt igen előnyös kísérletre használtam fel, hogy a padozatot gyors megrothadástól megóvjam. E végett a deszkákat alól kátránnyal kentem be s annyi hamut hintettem rá, hogy a bekenés egészen el volt lépve; a kátrány-

nak e munkánál legcsekélyebb nyoma sem érzett s a deszkák egészen szárazak voltak.

Ily módon készített szobapadozatom még ma is nyomát sem mutatja a rothadásnak; még gombák sem képződtek rajta, pedig azelőtt készített padozataimon azt mindig és oly hamar észleltem, hogy már 2 év múlva javításokat kellett azon tétetnem.

Ugy hiszem, hogy ez a szer melegágyak és virágházak építésénél is jó szolgálatot fogna tenni. **K. L.**

A gipsz felhasználása az istállóban.

Már régóta ismeretes, hogy a darabosan megörlött gipsz egyike a leghathatósabb szerekeknek, melyek az ammoniákat — ezt e becses anyagot, mely a ganéjban képződik és gázalakban abból könnyen elillan — lekötik. Azonban a ganéjnak és gipsznek egyszerű összekeverése nem hat annyira, mint ha a ganéjt naponta legott az istállóban gipszszel gyengén behintjük. Ezzel ugyanis nemcsak azt érjük el, hogy a kipárolgó ammoniákat a gipsz leköti, hanem az istálló levegője is a baromra nézve élvezhetőbb és tisztább lesz.

E czélból minden istállóban kellene egy bizonyos mennyiségű darabosan megörlött gipszet tartani. Egy darab máhára vagy lóra egy fél kilo elegendő, öt darab juhra ugyanannyi kell. Az istállóból már korábban kihordott és szétterített fris ganéjt is czélszerű lesz gipszporral behinteni.

Hogy az ily módon elkészített ganéjjal megtrágyázzott földben a növényzet jobban tenyészik és a trágya is tartósabbá lesz: az bővebb bizonyítgatásra nem szorul. **P. L.**

Minő bort isznak néha — a bécsiek!

A Bécsben székelő központi közegészségügyi egylet vegy-kísérleti állomása több bormustrát vetett próba alá s ezen tevékenységéről a következőkben referál: 21 fehérbor között volt egy kiválóan silány „mű bor“ (Hernalsból), a borsavat a kénsav, a borszeszt közönséges spiritus, a czukrot és extractiv anyagokat pedig a burgonya-cukor pótolta! Tizenkét mustra vízzel volt higitva, abból kettő, e higitás álcázása végett spiritussal vegyítve, három pedig kénecs-savat tartalmazott; más kettő mesterséges illattal ellátva, végre az egyik jelentékeny fűszer-pótlékkal bírt! Vörös borból hét került vizsgálatra, ebből egy anilinnel, a többi veres répa-lével volt festve. Egy „be-tegeknek való Malaga“ komisz krumplicukor mellett sok fűszerfélével volt keverve!! A közhasznu egylet arra törekszik, hogy e lelketlen hamisításoknak elejét vegye — de e czél megközelítésére nézve első sorban azt ajánlanók, hogy az illető czégek neveit minden irgalom nélkül és minél nagyobb nyilvánossággal tegye közzé. Mi pedig figyeljünk, nehogy a tudomány ilyenemű „víványa“ hozzánk is eljusson és kitünő boraink féltve őrzött jó hírnevén tán helyrehozhatlan csorbát ejtsen.

Üzleti hetiszemle.

(A „Pesther Lloyd“ nyomán.)

Gabona és gyapjupiacz Budapest, febr. 15—22. 1879.

Buza; az üzlet szilárd 10 kr. áremelkedéssel; forgalom 70 ezer metermázsa.

R o z s. változatlan, forgalom 3000 metermázsa, ár 5·40—5·75 frt.

Á r p a, rendes üzlet, forgalom 4000 metermázsa, ár: takarmány-árpa 5·25—5·75 frt, seres árpa 7·50 frtig.

Z a b gyenge üzlet, forgalom 1500 metermázsa, ár 5·40—5·80 frt.

T ö r ö k b u z a csekély készlet és gyenge üzlet, forgalom 4000 metermázsa, 4·40—4·50 frt, a kőbányai állomáson 4·60 frt.

R e p c z e lanyha üzlet; ár 13 frt.

G y a p j u. A raktáron levő gyapju fogytán van, több fajtában már nincs kellő választás; üzlet jelentéktelen. Eladatott 100 metermázsa középfinom egy nyiretű 104—105 frt; 130 metermázsa homoki gyapju 57—58 frt, 50 metermázsa havasi két nyiretű 83—84 frtig; 60 metermázsa timár zigaja 47—48 frt., 60 metermázsa feketeszürke timárgyapju 26—27 frt. (Árak per 56 kilogr.)

G a b o n a - á r a k

minimum és maximum	Budapest febr. 22	Bécs febr. 22.
Buza	7·15—9·55 frt	7·55 — 11·30 frt
Rozs	5·60—5·80 frt	6·20 — 6·80 frt
Árpa takarmány	5·40—5·75 frt	5·00 — 5·30 frt
Árpa seres	7·40—8·50 frt	7·10 — 10·50 frt
Zab	5·40—5·60 frt	5·85 — 6·10 frt
Repcze	— — —	12·75—13·75 frt
Törökbuza	— — —	5·00 — 7·00 frt

B u d a p e s t i m a r h a v á s á r február 20-án Összes felhajtás 1342 darab nagy- és 1561 darab apró marha. Ebből eladatott: 25 drb. bika, 658 drb. ökör, 476 drb. vágó tehén, 172 drb. fejős tehén, 46 drb. bival, 500 drb. borju, 1061 drb. bárány. — Árak: bika darabonként 70—115 frt, ökör páronként 180—340 frt, vágó tehén páronként 120—230 frt, fejős tehén darabonként 70—190 frt, bival páronként 135—160 frt, borju darabonként 15—30 frt, bárány páronként 5—7 frt. Husarak 100 kilonként: ökörhus 48—51 frt, tehénhus 47—49 frt, borjuhus 60—80 frt, bivalhus 42—45 frt.

B é c s i m a r h a v á s á r február 17-én Összes felhajtás 2624 darab és pedig 1451 drb. magyar, 1160 drb. lengyel és 13 drb. német fajta, mind göboly, melyből — drb. ökör, — drb. tehén, — drb. bika és — drb. bival. Árak 100 kilonként: magyar hizó 51—58½ frt, lengyel 52—56 frt, német 53—58 frt, tehén 47—51 frt, bika 45—52 frt, bival 45—47 frt. Lábán darabonként 100—207 frtot fizettek.

K ő b á n y a i s e r t é s v á s á r február 21-én (Az első magyar sertéshizláló részvénytársaság jelentése). Jó sertésben a darabhiány érezhető és miután ez keresett maradt, tulajdonosok magasabb követelésekkel állottak elé, melyek meg is adtak; csekélyebb minőség nagyon kínálva, de csak nyomott áron véve.

J e g y z e t t á r a k: magyar sertés nehéz 43—45 kr., könnyű 41—42 kr. Vidéki nehéz 37½—39 kr, nehéz szerbiai 49½—41½, oláh — — — kr, süldő 37½—39 kr., kgrként netto súly. Á l l o m á n y: febr. 14-ről maradt 51,670 drb. Felhajtattott: alföldről kövér 1800, hizlalt 3920 Erdélyből

273 drb. Szerbiából 1220 drb. Oláhországból 910 drb., magyar északi vasúttal 180 drb., vidéki 90 db., összesen 60,060 drb. E l h a j t a t o t t: felföldre 360, Bécs (mult héten 820 drb.) 4120 felhajtás 90 db. Prága 490 Bodenbach 1170 Stuttgart, Mainz 450 Ruttek 200 drb., budapesti fogyasztás 3060 drb., összesen 9850 drb. Maradékállomány 50,210 drb., melyből 8410 drb. a részvénytársaságokban van elhelyezve. —

D i s z n ó z s i r, kelendőség még mindig korlátozott; áruk emelkedőben; kész áru hordóval együtt 50·50—51·50 frt. febr. márciusi kötésben hordó nélkül 47·50 frt.

S z a l o n n a, csekély mértékben keresve, de mégis magas áron tartva; vidéki szalonna 38—38·50 frt. városi áru 44 frt., füstölt 50—54 frt.

B é c s i s e r t é s v á s á r február 18-án Összes felhajtás 3755 darab és pedig 1162 drb. nehéz, 1267 drb. középnehéz és 1326 drb. süldő, melyből 1084 drb. magyar, 1326 drb. orosz-lengyel, 1222 drb. szerb és 123 drb. oláh fajta. Árak 100 kilonként: nehéz 37—39½ frt, középnehéz 32—36 frt, süldő 31—37 frt, szalonna és zsir — — — frt. —

Meghívás.

Az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmánya 1879-ik évi mártius hó 3-án hétfőn délután 3 órakor ülést tart az egyleti irodában, főtér 36. sz. első emelet, melyre a t. tagok ezennel tiszteletteljesen meghivatnak.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS

Hirdetések.

Pénz-kölcsönök

a birodalom bármely részében telekkönyvezett földbirtokra 1000 frttól kezdve bármily magas összegig, 5 vagy 6% kamat mellett törlesztésre és 5000 frton felülieket még előnyösebb feltételek mellett gyorsan eszközölk.

Bekebelezett terhek kifizetését szintén eszközölk.

Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál

(2.) (8—52.) **Voith Gergely,**

Kolozsvárt, Páris-utca 19-ik sz. sajtóház, Értekezhetni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 1—4 óráig

(7.)

(2—3.)

Szőlővessző-eladás.

Alólirottak agárdi szőlőjéből következő eladó szőlővesszői vannak u. m.

40,000 darab Rajnai riesling simavessző ezere 5 frt

10,000 „ ugyanaz 1 éves gyökeres „ 12 „

5,000 „ Sauvignon simavessző „ 12 „

15,000 „ Semillon „ „ 12 „

4,000 „ ugyanaz 1 éves gyökeres „ 20 „

10,000 „ Alexandriai muskotály sima vessző ezere 12 „

2,000 „ ugyanaz 1 éves gyökeres ezere 15 frt.

A megrendelések Maros-Vásárhelyre intézendők. — **Bucher Miksa.**

(1.)

Figyelmeztetés.

(8-52.)

A t. cz. közönség becses figyelmét felhívjuk, miszerint tűz- és jégkár elleni biztosításokat, ugy az ember életére, különféle módozatokban tehető biztosítási ajánlataikat, közvetlen a főügynökségnél, vagy az illető al-ügynök uraknál eszközölni, respective foganatosítani sziveskedjenek.

A kockázások szigorú felügyelet alatti elvállalása és az ügy pontos kezelése — azon üdvös és bizalmat gerjesztő — eredményt mutatják fel, hogy a károk szabályszerű és gondossággal párosult megtérítése mellett — a részvényesek évenként — mindig jelentékeny osztalékban részesíttetnek.

A részvények jelenlegi értéke 2200 frt, noha a befizetett összeg csak 315 frt.

**Az első magyar általános biztosító társaság
kolozsvári főügynöksége.**

Piaczi árak.

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhahús
á r a k r a j o z á r o k b a n											
Beszterce		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brassó		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csik-Szereda		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Déás	feb. 18	420	390	345	—	150	270	300	100	200	32
Déva		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Erzsébetváros		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Magyaras		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
K.-Fehérvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gy.-Sz.-Miklós	feb. 15	750	700	400	350	200	375	130	60	—	32
Kolozsvár	feb. 20	460	360	350	—	200	300	160	190	300	42
M.-Vásárhely		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nagy-Enyed		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
N.-Szében	feb. 21	560	460	380	400	190	300	160	90	320	40
Segesvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
S.-Sz.-György		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szamosújvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sz.-Régen	feb. 20	500	380	330	—	182	287	180	80	300	36
Sz.-Udvarhely	feb. 18	600	450	350	—	200	350	180	30	200	32
Torda		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V.-Hunyad		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Mellékletek

100 darabonként 1 forint 40 kr-ával számíttatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül teljesítés szerint akárhányszor változtathatják.

Az „Erdélyi gazda“ hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	széri hirdetésnél									
	1	1-3	1-6	1-12	1-18	1-24	1-30	1-36	1-42	1-52
fizetendő forint										
$\frac{16}{16}$ v. egész oldal	7	20	35	63	95	120	140	160	180	210
$\frac{8}{16}$ v. fél „	4	10	18	33	48	60	70	80	90	105
$\frac{4}{16}$ v. negyed „	3	6	9	17	24	30	35	40	45	53
$\frac{3}{16}$ v. nyolczad oldal	2	3	5	9	12	15	18	20	23	27
$\frac{1}{16}$ v. tizenhatod „	1	2	3	5	6	8	9	10	12	14

Ezenkívül 30 kr. bolyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és lapunk t. előfizetői

25% vagyis egy negyedrészt engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.